גיליון
עומק הפשט
בירורי הלכה ופסקי דין אקטואלים, מפי גדולי ופוסקי הדור שליט"א

הילכתא
לדעת לחיות כהלכה

גיליון מס' 530

בס"ד, יום ג' פרשת האזינו, ד' תשרי תשפ"ז

נושא הגיליון

זימון ושבע ברכות בחתונה

בְּמַקְהֵלוֹת בָּרְכוּ אֱלֹקִים

זימון כהלכה: גיליון 526 עסק בנושא "זימון כהלכה", גיליון 527 בנושא "צירוף המסובין לזימון", גיליון 528 בנושא "זימון בעולם הישיבות", וגיליון 529 בנושא "האם מותר לצאת לפני זימון".

בהמשך לסדרה, יעסוק הגיליון הנוכחי (530) בנושא "זימון ושבע ברכות בחתונה": האם מותר לצאת מסעודת חתונה קודם זימון ושבע ברכות?

האם שבע הברכות הן חובת כל אחד מהמסובים או חובת הציבור, ואולי מספיק בכך שיישארו עשרה לברך עם החתן? האם יש בזימון נפרד משום זילותא של בעלי השמחה, והאם רשותם מועילה?

והרחיבו בזה **בשערי יוסף** (הלכות זימון) **ובלענין הלכה** (קונטרס חתונות ושבע ברכות). ניתן להשיגם במערכת הילכתא.

ואי"ה עוד חזון למועד, לבאר האם זימון בעשרה ושבע ברכות טעונים כוס?

1. חיוב לכל החבורות

שמחה גדולה: **הטור** (אבן העזר סימן סב) הביא דעה, שכאשר

הגיליון הוקדש לעילוי נשמת
הרבנית הצדקנית מרת יהודית פישר ע"ה
אשת הג"ר אהרן פישר זצ"ל רב שכונת "זכרון משה"
בת הג"ר יצחק נתן קופרשטוק זצ"ל
נלב"ע ה' תשרי תשפ"ה
ת.נ.צ.ב.ה.

דבר העורך

מחותנים, רבותי נברך!

אחריות המחותנים: בחתונות רבות חוזרת השאלה: כיצד ינהג אורח הנאלץ לצאת לפני הזימון?

בגיליון מובאים דברי כמה מגדולי הפוסקים שהזהירו להקדים את ברכת המזון לריקודים השניים. הדברים נחוצים במיוחד בחתונות בחצרות הקודש, שבהן סועדים אלפים. ומכאן פנייה של ידידות למחותנים היקרים:

טרחתם כל כך לכבוד האורחים, דאגתם להושיבם ולהשביעם; דאגו גם שיוכלו לקיים את חובתם כראוי. כשם שקובעים את זמני החופה, המנות והריקודים, קבעו מראש גם זמן לברכת המזון.

מיד לאחר המנה האחרונה גשו לזימון, ברכת המזון ושבע הברכות, לפני הריקודים השניים, כשהציבור עדיין מכונס ויכול לברך בכוונה וביישוב הדעת, בטרם מתחיל המירוץ. כך נחסכות שאלות של היסח הדעת, עקירת מקום ויציאה בלא זימון.

עריכת הריקודים השניים בתוך הסעודה ועקירת השולחנות לפינוי מקום לרוקדים מעוררות שאלות הלכתיות, כמבואר בגיליון "עומק הפשט" מס' 435, בנושא "ריקודים באמצע הסעודה". לעיתים כבר עובר שיעור עיכול, ואי אפשר לברך ברכת המזון. כשהברכה נדחית לסוף הלילה, אורחים נאלצים לצאת והחבורה מתפזרת; וכבר אירע שמתוך הבהילות והטרדה נשכחה גם ברכת המזון עצמה! חבל להעמיד את אורחי סעודת המצוה בניסיון כזה.

כשנעזרים באמרגן, יש להטיל עליו גם את האחריות לתאם עם המלצרים והתזמורת, ולוודא שבשעה שנקבעה אכן ניגשים לברכת המזון.

לאחר ברכת המזון ושבע ברכות אפשר להמשיך לרקוד ולשמוח. כשם שדואגים לכשרות המאכלים, צריך גם לדאוג שהסעודה תסתיים כהלכה.

בברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

סעודת החתונה מתקיימת בשניים או בשלושה בתים, מברכים ברכת חתנים ואומרים "שהשמחה במעונו" רק בבית החופה, ולא בשאר הבתים. אולם, לדעת הטור אם קיים שמש אחד לכל הבתים, הוא מצרפם ומברכים בכולם שבע ברכות.

והביא את שיטת **רבינו יחיאל** בשם **רבינו יהודה**, שאף כשאין שמש המצרף את החבורות, אם התחילו הסועדים שבשאר הבתים לאכול יחד עם בני החופה, כולם נחשבים כאחד לענין השמחה ומברכים ברכת חתנים, כיון שאוכלים מן הסעודה שהוכנה לחופה. ומסיים וכן עמא דבר.

וכתב **הב"ח** (שם), שכך מבואר **בהגהות מיימוניות** (הלכות ברכות פרק ב אות ה) בשם **הריצב"א**, וכן כתב **הסמ"ג** (מצות עשה כז הלכות ברכת המזון), שהשמש מצרפם, בתנאי שהבתים פתוחים לבית שבו כילת החתנים. ואף כשאין החבורות יכולות לשמוע את המברך, כל חבורה צריכה לברך בפני עצמה.

וכן נפסק להלכה **בשולחן ערוך** (אבן העזר סימן סב סעיף יא), בני החופה שנתחלקו לחבורות מברכים כולם ברכת חתנים, אפילו בבתים שאינם פתוחים למקום אכילת החתן, ואף כשאין השמש מצרפם. זאת כאשר התחילו לאכול בשאר הבתים בזמן שהתחילו בני החופה, שכן כולם נחשבים חבורה אחת לעניין ברכת חתנים, בהיותם אוכלים מהסעודה שהוכנה לכבוד החופה.

והוסיף **בערוך השולחן** (אבן העזר סימן סב סעיף לז), שלאו דוקא אם התחילו ברגע אחד, אלא שכולם באו לשמחה, ורק מחמת דוחק המקום התפצלו לחדרים נפרדים; ומכיוון שאוכלים מאותה סעודת חתונה, כל חבורה מברכת שבע ברכות בפני עצמה, אף שהחתן והכלה אינם שומעים את ברכותיה.

ועתה נחלקו פוסקי זמננו, כיצד יש לנהוג בחתונה, האם מותר לו לצאת מוקדם, שהרי מפסיד שמיעת שבע הברכות.

2. היוצא חייב בשבע ברכות

<u>שיטת האוסרים</u>: לדעת **האגרות משה** (אורח חיים חלק א סימן נו), חיוב שבע ברכות חל על כל האוכלים בסעודת החתונה, אף שאינם רואים את החתן והכלה. לפיכך, אין לצאת קודם אמירתן, והנאלצים לצאת לפני גמר הסעודה יזמנו בעשרה ויברכו שבע ברכות בפני עצמם. אולם למעשה אין זו עצה מומלצת, מחשש לקפידת בעלי החופה והחתן והכלה על זימון ושבע ברכות בנפרד מכלל המסובים.

לכן כותב שצריך להתנות בפירוש קודם האכילה שאינו מצטרף לקביעות המסובים; בכך אינו מתחייב בזימון, אף כשיושב עמם בשולחן אחד. ומכיוון ששבע ברכות טעונות עשרה, וברכת "אשר ברא" טעונה שלושה, כשאינו מצטרף אף לשלושה – פטור משתיהן. אולם אם זימן בשלושה, התחייב בברכת "אשר ברא". ואם זימן בעשרה צריך לברך את כל השבע ברכות.

והוסיף שאין להיפטר באכילת פת הבאה בכיסנין במקום פת, שכן אף אם אוכל ממנה מעט, ועיקר שביעתו מן הדגים, הבשר ושאר המטעמים שבסעודת החתונה, הכל מצטרף לשיעור קביעות סעודה, וממילא מתחייב בברכת המזון, כמבואר **במג"א** (סימן קסח ס"ק יג).

והעיד נכד **הג"ר זלמן נחמיה גולדברג זצ"ל** לרבני הילכתא, שנכח בחתונה שבה ביקש סבו לצאת לפני סיומה. בעל הסעודה ארגן עבורו זימון בעשרה, וסבו זימן ובירך שבע ברכות ללא החתן והכלה.

<u>חיוב היחיד</u>: לדעת **הג"ר שריה דבליצקי זצ"ל** (שובע שמחות פרק א סעיפים כא-כד ובהערות שם), חיוב שבע ברכות חל על כל סועד שאכל פת ונתחייב בזימון בעשרה, ולכתחילה עליו להמתין עד סיום הסעודה לשמיעתן. אין להקדים ולברכן בחבורה נפרדת, אפילו לצורך מצוה, אלא ברשות מפורשת מבעלי השמחה, מפני קפידתם.

הרוצה לצאת מוקדם, ינהג באחת הדרכים הבאות: א. יימנע מאכילת פת, כי אם פת הבאה בכיסנין בשיעור שאינו מחייב ברכת המזון. ב. יתחיל לאכול לאחר שאר המסובים, ואף יסיים לפניהם, ויברך מיד. ג. אם אינו יכול להתחיל אחריהם, יתנה קודם כניסתו לסעודה, אפילו בליבו, שאינו

מדפיסים ומזכים את הרבים

לרגל ימי הרחמים והסליחות, אנו מבקשים את עזרת הציבור בהצטרפות לקרן ההדפסות של גיליון עומק הפשט, בתרומה חודשית של 18 ₪ בלבד, תזכו להיות שותפים קבועים בהדפסת הגיליונות ובהפצת ההלכה.

קיימים גם מסלולי תרומה נוספים.

כל השותפים זכאים להכניס הנצחה בגיליון, והרי הם בכלל מזכי הרבים בקיום ההלכה.

לתרומה:

"נדרים פלוס" > קופת "הילכתא" > "קרן ההדפסות"

מצטרף לקביעותם לזימון. ד. התחיל עמהם ולא התנה, רשאי כשהדבר נחוץ מאוד לסיים לפניהם ולברך מיד ביחידות.

אם לא נקט בדרכים אלו, והמסובים יושבים בשולחנות נפרדים ובשולחנו פחות מעשרה, רשאי לזמן בשלושה בקול נמוך, לברך ולצאת; וראוי להקל בכך רק לצורך גדול או לדבר מצוה. ואם כבר נתחייב בזימון בעשרה, רשאי להסתפק בזימון בשלושה רק כשהשעה דחוקה לו ביותר.

בשני המקרים האחרונים, מעיקר הדין יברך גם "אשר ברא", ללא שאר שבע הברכות, אלא שנהגו להקל שלא לברכה. היתר זה הוא לזמן בשלושה, ואינו מתיר לברך ביחידות בלא זימון, אף בשעת הדחק. ואין להיכנס לסעודה לכתחילה על דעת לסמוך על היתרים אלו.

<u>ברשות החתן</u>: לדעת **הג"ר ישראל יעקב פישר זצ"ל** (אבן ישראל חלק ח סימן פב), כל המשתתף בסעודת החתונה חייב לשמוע שבע ברכות, ואינו רשאי לצאת קודם אמירתן. המבקשים לצאת מוקדם רשאים לזמן בעשרה ולברך שבע ברכות בפני עצמם, אך עליהם לבקש רשות לכך מהחתן. כשם שחוששים לקפידת בעל הבית בחלוקת הזימון (ברכות דף נ.; שו"ע סימן קצג סעיף א), כל שכן שיש לחוש לקפידת החתן והמחותנים על ברכת שבע ברכות באמצע הסעודה.

<u>תלוי בגודל הסעודה</u>: **הגרי"ש אלישיב זצ"ל** (שיעורי הגריש"א ברכות דף נ.) נשאל אם בחתונה יש להימנע מזימון נפרד בעשרה מחשש לקפידת בעל הסעודה, כמבואר בגמרא לגבי ריש גלותא. והשיב, שבסעודה גדולה אין בעל הסעודה מבחין שמברכים בנפרד, ואילו בסעודת שבע ברכות קטנה ייתכן שיקפיד.

3. היוצא פטור משבע ברכות

<u>שיטת המתירים</u>: מאידך **המנחת יצחק** (חלק ב סימן מג) דן במנהג האורחים בסעודות חתונה גדולות, היושבים בחבורות סביב שולחן אחד, וכשהסעודה מתארכת ממהרים לצאת כדי להשכים לעבודתם, ולכן מברכים ברכת המזון בזימון בעשרה, בלי שבע ברכות, רק אומרים בזימון "שהשמחה במעונו".

וכתב, שאם החתן והכלה מקפידים על הברכה בחבורות נפרדות, יש להתחשב בקפידתם. כשם שהתירו לוותר על זימון בשם מפני קפידת ריש גלותא, משום כבוד הבריות, כל שכן שיש לחוש לכבוד החתן והכלה בברכת חתנים, שכל עיקרה נתקן לשמחם, ולא לצערם בפיצול החבורות ובהפרעת השמחה; ובפרט שחיובה מדרבנן.

ומסיק שעדיין יש לדון כיצד מותר לצאת קודם הברכות, שהרי לעניין זימון נחלקו אם הפסד ממון מתיר לצאת. ודייק, **שבש"ס ובפוסקים ובשו"ע** (או"ח סימן קצג) נאסר בפירוש היציאה קודם הזימון, ואילו בברכת חתנים לא נזכר איסור כזה. מכאן משמע לכאורה שהמצוה מוטלת על הנמצאים בגמר הסעודה, אך אין חובה להמתין עד סיומה.

עוד הביא את דברי **החתם סופר** (אבן העזר חלק א סימן קכג), שברכו ברכת חתנים בלילה הראשון בלבד. והסיק, שלפי המנהג לברך רק בסיום הסעודה, מי שיש לו צורך נחוץ ואינו יכול להמתין עד שעה מאוחרת, יש לו על מי לסמוך לצאת קודם שבע הברכות. והוסיף, שאם בירכו בזימון בשם בלי שבע ברכות, ואחר כך חזרו לשמחה לשמוע אותן, קיימו את המצוה לכתחילה.

<u>אין חיוב להמתין</u>: **הציץ אליעזר** (חלק יא סימן פד) הוכיח, שחיוב שבע הברכות שבסעודה חל רק בשעת ברכת המזון בעשרה. לפיכך, במקום שהיחיד רשאי להיפרד מצד דיני הזימון, רשאי לצאת גם מצד שבע הברכות, שחיובן טרם חל. אולם אין ראוי להקדים ולברך בחבורה נפרדת בעשרה ברכת המזון ושבע ברכות, משום קפידת החתן, הכלה והמחותנים, ויש כמה חששות הכרוכות בכך.

והביא את דברי **מהר"י שטייף** (סימן ז), שהתיר ליחידים לצאת מטעם אחר: חכמים חייבו את המסובים לדאוג שיאמרו בסעודה שבע ברכות לשמח את החתן ואת הכלה, אך לא הטילו חובה על כל יחיד לשומען, ודי שידעו שיהיה מי שיברכן. אולם הציץ אליעזר חולק על דברי מהר"י שטייף, ולכן תולה את טעם ההיתר בכך שהחיוב טרם חל.

<u>החיוב חל בסוף</u>: לדעת **השבט הלוי** (חלק ט סימן רעא) מותר ליחידים לצאת באמצע החתונה - ובלבד שרשאים לצאת מצד דיני הזימון, משום שחיוב שבע ברכות חל כשנמצאים עשרה גדולים בסיום הסעודה ובברכת המזון, ואין חובה על כל יחיד להמתין כדי לברך או לשמוע. ומה

שפסק **השולחן ערוך** (אבן העזר סימן סב סעיף יא) שכל החבורות מברכות, פירושו שכולן נחשבות מבני סעודת החופה, וכשיסיימו ויברכו בעשרה יחול עליהן החיוב; אך אין מכאן איסור ליחיד לצאת באמצע הסעודה. וסמך גם על דברי מהר"י שטייף, והוסיף שהמחמיר כדעת שאר הגדולים תבוא עליו ברכה, אף שאינו מחויב בכך מן הדין.

4. זימון בשלושה דווקא

<u>עדיף שלא להצטרף</u>: לדעת **התשובות והנהגות** (כרך ג סימן תב; כרך ה סימן סה), המברכים בעשרה בסעודת חתונה חייבים גם בשבע ברכות, אף בלא נוכחות החתן והכלה. לכן הנצרך לצאת, כשאין בכך ביטול חיוב זימון בעשרה, יזמן בשלושה דווקא, אפילו עשרה מוכנים להצטרף אליו; שכן ברכת המזון בעשרה מחייבת גם שבע ברכות.

לעניין הזימון, בשעת צורך גדול סומכים על הדעות שאם לא סיימו יחד לא נתחייבו, אף שעיקר ההלכה שגם התחלה משותפת מחייבת. ובשולחן של פחות מעשרה מצרפים את שיטת **הרשב"ש**, שאין מצטרפים לשולחן אחר אף כשרואים אלו את אלו.

מעיקר הדין על כל אחד לשמוע את הברכות ולכוון לצאת, ועל המברך לכוון להוציא. ואף שמסתבר להקל ביוצא שאינו מברך בעשרה, עדיף שיכוון בשעת הנטילה שלא להצטרף לקביעותם. ומכיוון שקבע מתחילה להיפרד מהם לפני ברכת המזון, הרי הוא כאוכל בנפרד, ואינו מתחייב עמהם בשבע הברכות.

ומוסיף שהוא בעצמו נוהג שלא לאכול פת כאשר צריך לצאת באמצע הסעודה, בכדי להימנע מחשש ביטול זימון ושבע ברכות; ואף שחסר בכך בשלמות שמחת הסעודה, אין בזה איסור.

עוד כתב שראוי לרקוד מעט בתוך הסעודה כדי להחשיבה לסעודת שמחה, ולברך מיד בסיומה, לפני המשך הריקודים. הדחייה עלולה להביא לברכה לאחר שיעור עיכול ולהפסד זימון בעשרה ושבע ברכות. והביא **משובע שמחות** (סעיף כה), שדייק כך **במחזור ויטרי** (עמוד 602) שמנהג הריקודים הוא לאחר ברכת המזון.

5. חיוב גמור על כל יחיד

<u>אפילו כשפטור מזימון</u>: לדעת **הג"ר שריאל רוזנברג שליט"א** (הישר והטוב קובץ טו עמוד לח-מה) יש לבאר בשיטת **הרמב"ם** (הלכות ברכות פרק ב הלכות ט-י), שברכת חתנים, ולכל הפחות ברכת "אשר ברא", היא חלק מברכת המזון בבית חתנים, וממילא מוטלת על כל סועד. ומסיק שאף מי שלא נתחייב בזימון עם המסובים, חייב להמתין עד גמר הסעודה ולשמוע שבע ברכות.

ועל חידוש **המנחת יצחק**, שהחיוב חל רק על הנמצא בגמר סעודת החתן והכלה, תמה: מנין לתלות את חיוב המסובים בסיום סעודת החתן והכלה, ולפטור את היחיד משום שסיים לפניהם?

עוד מעורר על המאחרים את ברכת המזון עד לאחר הריקודים, שאז רוב האורחים אינם שומעים שבע ברכות. וכבר אירע שלא נשארו עשרה לברכת המזון, ולא יכלו לברך שבע ברכות כלל! וזאת מלבד החשש שיחלוף שיעור עיכול, ולא יוכלו עוד לברך ברכת המזון.

גיליון
עומק הפשט
ביטאון הלכה ומקור דין אקטואלים, מפי גדולי ומפקיחי הדור שליט"א
גיליון מס' 435
בס"ד, יום ג' פרשת שמיני - החודש, כ"ג אדר ב' תשפ"ד

הילכתא
לדעת לחיות כהלכה

נושא הגיליון

'ריקודים באמצע הסעודה'

סילוק הפת ועקירת השולחן

<u>תקציר</u>: סדרת המאמרים בנושא 'סעודה כהלכתה' בגיליון הראשון בסדרה מספר 432, בנושא 'אכילה למני הסעודה', הגיליון השני מספר 433 בנושא 'משקאות בסעודה', הגיליון השלישי מספר 434 בנושא 'מנת פתיחה בסעודה', הגיליון הנוכחי 435 בנושא 'ריקודים באמצע הסעודה', הגיליון הבא האחרון בסדרה מספר 436 בנושא 'קינוחים בסוף הסעודה'.

<u>כיצד מתנהגין</u>: מצוי במעודות של חתונות, שמסלקים את השולחנות בכדי שיהיה מקום עבור הריקודים, בתחילת השמחה, כאשר החתן נכנס לאולם בין המנות, בדרך כלל משאירים את רוב השולחנות, בשלב זה אין שאלה - כי מיד אחרי הריקודים ממשיכים את הסעודה.

השאלה מתחילה, לאחר שהסתיימו סיימו את אכילת המנה עיקרית, ולכבוד שמחת הריקודים עם החתן מפנים את רוב השולחנות לפני ברכת המזון (בנוגעים לברך קודם ברכת המזון, ואח"כ סילוק השולחנות וריקודים שניים, אין להם שאלה), ונשאר אוכל בשולחן מכבד, כיבוד קל לבר, וכמה שולחנות בפמיניות לכך עבור המזמינים של חבר. והשאלה מתבקשת, האם צריך לברך ברכה ראשונה ובכרכה אחרונה על המאכלים שאוכל, ועל השתיה שתשתה בשעת הריקודים.

1. שלשה כללים בסעודה

<u>שלש שיטות בראשונים</u>: מבואר **גנז'** (ברכות דף מא:), ונפסק להלכה **ברמב"ם** (הלכות ברכות סימן ד סעיף יא), **ובשו"ע** (סימן קעו סעיף א-ב), שרב פפא חידש ג' כללים בסעודה: א. דברים הבאים בסעודה מחמת הסעודה, לא צריך לברך עליהם, לא לפניהם ולא אחריהם. ב. דברים הבאים שלא מחמת הסעודה, בתוך הסעודה, צריך לברך רק לפניהם ולא לאחריהם. ג. דברים הבאים אחרי הסעודה, צריך לברך לפניהם ולאחריהם. ונחלקו הראשונים בביאור דברי רב פפא, ויוצאו מזה כמה נפק"מ בהלכה.

לשיטת **רש"י** (ד"ה דברים הבאים, ואילך) א. מחמת

לעד נספר יחזק
הגיליון הוקדש לעילוי נשמת הג"ר שלמה חנן בן הג"ר חיים דוד פערל זצ"ל, זכה לחעמיד תלמידים הרבה וללמדם דבר ד' זה הלכה
נלב"ע י"ב אלול תשע"ח ת.נ.צ.ב.ה.

דבר העורך

כיצד סדר סעודה

מבואר **גנז'** (ברכות דף מג.) ומקורו **בהוספא** (ברכות פרק ד הלכה ח) ב"כיצד סדר סעודה" שהיה מהלך ססדור סדר הישיבה, נמלוז ידים, מה אוכלים ושותים לפי שלבי הסעודה, סדר הכבודים וחשיבות ההנאה על ידי שמש, היו ישבים מסובין על כורסאות ומיטות כמו בליל הסדר, והשולחן הגוש לפניהם ועליו האוכל, ובאשר סיימו לאכול קערו את השולחן והמשיכו לשבת בלי שולחן, במבואר במשנה שהיו מנענעין את השולחן בכדי לסלק את שיירי האוכל, והשולחן שימש כמו מגש להגשת האוכל למסובין, ובליל הסדר היו עוקרין את השולחן כדי להתפיה את התינוקות.

לעומת זאת כיום צורת הסעודה, שישיבין קומץ ליד השולחן, ולא עונים את השולחן אלא מגישים אוכל על גבי השולחן, וקשה כיום לעשות הסיבה בליל הסדר בדרך מלכות ונוחות כפי שהיה בעבר, וכן מצוי שעוברים ממאכל אחד למשנהו, ולא מבדילים בין המנות כל כך, וזה הפשט בחוסר שכיום אין אנחנו מסרחים דעתנו מן הפת, כי כיום המציאות היא שאנאמצע הפת אוכל ממאכלים אחרים, וכשאוכל מאכלים אחרים, עדיין לא הסיח דעתו מן הפת.

ומובן היטב מחלוקת הפוסקים האם בסעודות גדולות, לדוב חשיבות הסעודה, חוזרים למי שהיה פעם בכל סעודה, שבזמן שמסלקים את הפת ועוברים למנה עיקרית שוב לא יאכל כלום מהפת, או שמכל מקום עדיין דעתו על הפת.

וזה יסוד המחלוקת שלפנינו בדין קיפול שולחנות בחתונה, מצד אחד קיפול עשוות השולחנות וסילוק הבולחם בכדי לפנות מקום לרחבת הריקודים נחשבת כעקירת השולחן שהיתה בזמן הגמ', ובמציאות למעדים אין מקום לשבת, מאידך אין בפעולה את המשמעות של עקירת השולחן שהיתה בזמן הגמ', שאין מסיחים דעת מהסעודה.

בברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

סוכה למהדרין – על חשבון מי?

המדרכה אינה שטח הפקר: בהכנות לחג הסוכות אנו מדקדקים בכשרות הסכך והדפנות, טורחים בהעמדת הסוכה ומשתדלים לנאותה כראוי. בכלל ההכנות ראוי לתת את הדעת גם למקום העמדתה: האם השימוש בו מותר, האם נשמרות זכויות השכנים, והאם נותר מעבר ראוי לעוברים ושבים. אף אלו פרטים הנוגעים לקיום המצוה כהלכתה.

בשכונות הצפופות ניכרת חביבות המצוה במיוחד. בבתי הונגרים בירושלים ובסמטאות בני ברק עומדת סוכה בצד סוכה, וחצרות הבתים מתמלאות בסוכות. מתוך האחת עולה שירת "הרחמן הוא יקים לנו", ומן הסמוכות מצטרפים השכנים. איש מפנה מקום לרעהו, מוותר מעט מנוחותו ושמח בשמחת החג של חבירו.

ואכן, בבירור ההיתר יש מקום לדון במנהג המקום, במחילת השכנים וברשות הניתנת לשימוש בשטח הציבורי. אין לדון כל סוכה שבחצר משותפת או בצדי המדרכה כסוכה גזולה. **הביאור הלכה** (סימן תרלז סעיף ג ד"ה "וכן בקרקע") דן בצדדי ההיתר, ומעלה חילוק בין סוכה המפסיקה את דרך הרבים לבין סוכה שבצדי הדרך סמוך לפתח הבית.

עם זאת, יש להבחין בין דוחק שהשכנים מתרצים בו לצורך החג, לבין חסימת מעבר או הפרעה שאין עליה הסכמה. בפרט, יש להותיר מעבר בטוח להולכי הרגל, ובהם ילדים והורים עם עגלות, כדי שלא ייאלצו לרדת לכביש תוך סכנה ממשית. לעיתים די בשינוי מקום הדופן או בצמצום מעט משטח הסוכה כדי למנוע מכשול ולקיים את המצוה בשלמות.

לענין היציאה ידי חובה בקרקע גזולה: **הרמ"א** (שם) פסק שהבונה בקרקע של חבירו שלא מדעתו או בקרקע של רבים, אף שאין לעשות כן לכתחילה, בדיעבד יצא. אולם מדברי **החזון איש** (אורח חיים סימן קנ ס"ק כב) עולה שבאופן שבעל הזכות מקפיד גם על עצם ישיבתו ושימושו בסוכה, יש בכך "גזל שימוש" המעכב את היציאה ידי חובה. אין הדברים אמורים בכל הפרעה הנגרמת מהעמדת הסוכה, ויש לברר כל מקרה לגופו.

ומספרים בדרך צחות על יהודי שהשופט הורה לו לפרק את סוכתו. ביקש היהודי ארכה של שבעה ימים, ומשנענה יצא שמח וטוב לב... אלא שטענת השכן טעונה בירור גם כשהסוכה עומדת לשבעה ימים בלבד: מה כלול בשימוש המקובל לימי החג, ומה טעון קבלת רשות בפני עצמו.

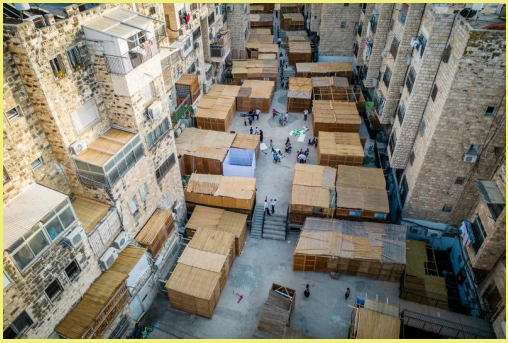

פרטי הדינים ושיטות הפוסקים רבים, ואין כאן המקום לפורטם. באנו לעורר על בירור הדברים מבעוד מועד, מתוך התחשבות בצרכי השכנים, ושאלת חכם במקום הצורך, כדי שנזכה לקיים מצות סוכה בהידור, תוך זהירות בממון הזולת ובזכויות הרבים.

במערכת הילכתא ניתן לקבל קבצים בנושא. כמו כן, נבקש מהציבור לשלוח למערכת חומר תורני, פסקי הלכה, מידע ותמונות הממחישות את המציאות, כדי לסייע בבירור הסוגיא על צדדיה ההלכתיים והמעשיים.

התמונות בעמוד זה הן אילוסטרציה להמחשה בלבד. אין קשר בין המצולם לתוכן הכתבה.

דינים העולים

א. **חבורות נפרדות: בני החופה שנתחלקו לחבורות, כל חבורה מברכת בעשרה שבע ברכות, אף בבית נפרד וללא שמיעת החתן והכלה.**

ב. **זימון מוקדם: לדעת הרבה פוסקים, המזמנים בעשרה חייבים בשבע ברכות, ויש לקבל לכך רשות מבעלי השמחה. המנחת יצחק מתיר לצורך נחוץ לזמן ולצאת בלעדיהן, אך יאמרו "שהשמחה במעונו".**

ג. **חיוב היחיד: יחיד שלא נתחייב בזימון, לרוב הפוסקים פטור מהמתנה לשבע ברכות, שכן חיובן חל בברכת המזון בעשרה, או משום שהחיוב מוטל על הציבור; ויש שכתב שגם היחיד חייב להמתין ולשמוע.**

ד. **מניעת החיוב: יש כמה עצות לנצרך לצאת: להימנע מאכילת פת; להתחיל לאחר המסובים ולסיים לפניהם ולברך מיד; או להתנות שאינו מצטרף לקביעותם - לשיטות שתנאי מועיל.**

ה. **זימון בשלושה: יש מעדיפים לזמן בשלושה דווקא, כשאין בכך ביטול חיוב זימון בעשרה, שכן זימון בעשרה מחייב גם שבע ברכות. בשלושה חייבים מעיקר הדין ב"אשר ברא", ומנהג העולם להקל.**

ו. **זמן ברכת המזון: ראוי לדאוג לכך שברכת המזון תהיה מיד בסיום הסעודה, לפני המשך הריקודים, מחשש שיעור עיכול והתמעטות המסובים ועוד חששות.**

משיב כהלכה

שאלה: מה חייבים המסובים לשמוע מפי המזמן?

כיצד ינהגו המסובים בשעת הזימון: האם עליהם לשמוע מן המזמן ולברך עמו את כל ברכת המזון, או לפחות את הברכה הראשונה? האם יש הבדל בזה בין זימון בשלושה לזימון בעשרה? והאם על המזמן לסיים בקול רם את כל ארבע הברכות, כדי שהמסובים יענו אחריו אמן?

מקורות: שולחן ערוך (סימן ר סעיף ב); משנה ברורה (סימן ר ס"ק ו-ט, סימן קפג ס"ק כח, סימן קצג ס"ק יג, סימן קצה ס"ק י); חזון איש (סימן לא ס"ק ב); שבט הלוי (חלק י סימן מג); קיצור הלכות זימון (פרק ד סעיף יח-כג).

במדור זה מופיעה שאלה בנושא הגיליון הבא, הקוראים הנכבדים מוזמנים לשלוח תשובות להגדיל תורה ולהאדירה, מומלץ לצרף את פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד). התשובות המובחרות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב.

- **ניתן להגיש תשובות באחת מהאפשרויות הבאות.**
- קו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שלוחה 4
- עמדות 'נדרים פלוס' קופת 'הילכתא'
- חדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
- בפקס מספר 1532-6507823
- במייל 5047867@gmail.com

הגיליון הוקדש לעילוי נשמת
הג"ר חיים ב"ר משה הלוי וינטרויב זצ"ל
נלב"ע ו' תשרי
ת.נ.צ.ב.ה.

נושא הגליון הבא:

"חיוב שמיעת המזמן"

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעורר את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

הודעת מערכת:
הגיליון הבא יופיע אי"ה ביום ג' פרשת נח ב' חשון תשפ"ז
בברכת 'גמר חתימה טובה'

הילכתא
לדעת לחיות כהלכה
גיליון שבועי עומק הפשט
שיעורים וימי עיון
בית הוראה טלפוני
בירורי הלכה אקטואליים
קו מידע הלכתי
חוברות הדרכה

מכון הילכתא
מענה אנושי: 02-5350-535 פקס: 02-6507-823
לקבלת הגיליון במייל: 5047867@gmail.com
קו מידע הלכתי
02-5377-085
ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...